

Προβλέψεις για το 2023

ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΤΣΟΥΚΑΛΗ

Ευρωπαϊκή Ένωση

Πρόεδρος του ΔΣ του ΕΛΙΑΜΕΠ και καθηγητής στη Sciences Po στο Παρίσι. Η ελληνική έκδοση του βιβλίου του «Η Ενηλικίωση της Ευρώπης» κυκλοφόρησε τον Δεκέμβριο από τις εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Θα διαψεύσει και πάλι η Ευρώπη τις Κασσάνδρες;

Η Ευρώπη άντεξε σε απανωτές κρίσεις τα τελευταία χρόνια. Η σημερινή κρίση όμως πάει πολύ πιο βαθιά από τις προηγούμενες. Είναι και πιο επικίνδυνη. Αφορά βασικές αξίες όπως η ελευθερία, η δημοκρατία, η αλληλεγγύη. Επηρεάζει άμεσα την οικονομία γενικότερα, την εξωτερική πολιτική και την άμυνα

Ποιος μπορούσε να προβλέψει την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ή το πώς εξελίχθηκε ο πόλεμος μέχρι σήμερα; Κατέρρευσε βίαια η μεταψυχροπολεμική τάξη πραγμάτων στην Ευρώπη και ο πόλεμος είναι πια στη γειτονιά μας. Αλλά η Ρωσία δεν φαίνεται να τον κερδίζει, όπως περιμεναν οι περισσότεροι όταν ξεκίνησε η εισβολή. Δεν είναι όμως και κάρτινη τίγρη η Ρωσία, γιατί διαθέτει τεράστιο οπλοστάσιο με πολλά πυρηνικά. Τι μπορεί λοιπόν να σημαίνει μια ενδεχόμενη ήττα της Ρωσίας και ποια τα όριά της; Προφανώς, η Ουκρανία δεν είναι ούτε Αφγανιστάν ούτε Βιετνάμ. Σε αυτή την ερώτηση λοιπόν δεν υπάρχουν εύκολες απαντήσεις, αλλά μπορεί να αρχίσουμε να μαθαίνουμε μερικές του χρόνου.

Οι περισσότεροι στην Ευρώπη θέλουν να τελειώσει ο πόλεμος μια ώρα αρχύτερα, αλλά με ποιους όρους; Οι κόκκινες γραμμές των δύο πλευρών, προς το παρόν τουλάχιστον, καθιστούν την προοπτική μιας ειρηνικής διευθέτησης μάλλον ανέφικτη. Ενα μέτωπο ανοικτό για χρόνια ή, καλύτερα, μια προσωρινή εκκεντρική δεικνύουν να έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες. Και οι χώρες της ΕΕ είναι αρκετά αδύναμες να προσωθήσουν, πόσω μάλλον να επιβάλουν, λύσεις.

Με τον πόλεμο στην Ουκρανία, ο στόχος της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρώπης έμεινε στα αζήτητα ή τουλάχιστον μπήκε προσωρινά στην κατάψυξη. Γιατί όσο μεγαλώνει ο κίνδυνος εξ ανατολών, αναδεικνύεται η αδυναμία της Ευρώπης και αυξάνεται η εξάρτησή της από τον μεγάλο σύμμαχο στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Συνάμα, επικρατούν τα γεράκια εντός της συμμαχίας.

Η απότομη απεξάρτηση της Ευρώπης από τις ενεργειακές εξαγωγές της Ρωσίας συνεπάγεται μια αγωνιώδη προσπάθεια να βρεθούν γρήγορα εναλλακτικοί προμηθευτές, που θα συνεχίσει και του χρόνου, χωρίς να αποκλείονται σοβαρές ελλείψεις. Συνεπάγεται επίσης μεγάλο κόστος. Οι ευρωπαίοι καταναλωτές πληρώνουν ένα βαρύ τίμημα, το ίδιο και οι κρατικοί προϋπολογισμοί, ενώ σημαντικό κομμάτι της ευρωπαϊκής βιομηχανίας αντιμετωπίζει πλέον υπαρξιακό πρόβλημα. Μαζί με τη στρατηγική αυτονομία κινδυνεύει να χαθεί και η ανταγωνιστικότητα.

Είχαν λοιπόν δίκιο όλα αυτά τα χρόνια όσοι μας έλεγαν ότι η Ευρώπη είναι ένα αδειανό ποικίμοστο του οποίου η κενότητα γίνεται περισσότερο εμφανής στις μεγάλες κρίσεις; Και που μυρίζει άσχημα, προσθέτουν τώρα μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις διαφθοράς στο Ευρωκοινοβούλιο. Οι απανταχού εθνικιστές χαίρονται, οι σκληροί ρεαλιστές των διεθνών σχέσεων επαναλαμβάνουν χαιρέκακα:

«Σας τα λέγαμε, δεν είναι έτσι!». Προσπαθούν να απαξιώσουν ένα πολιτικό εγχείρημα που άλλαξε ριζικά την Ευρώπη προς το καλύτερο, με πολλά ψεγάδια σίγουρα και άλλες τόσες αδυναμίες. Αλλά είναι μήπως η διαφθορά θλιβερό προνόμιο των ευρωπαϊκών θεσμών ή ένα γενικότερο φαινόμενο που συμβαίνει πλέον και στις καλύτερες δημοκρατικές οικογένειες;

Η Ευρώπη άντεξε σε απανωτές κρίσεις τα τελευταία χρόνια. Η σημερινή κρίση όμως πάει πολύ πιο βαθιά από τις προηγούμενες. Είναι και πιο επικίνδυνη. Αφορά βασικές αξίες όπως η ελευθερία, η δημοκρατία, η αλληλεγγύη. Επηρεάζει άμεσα την οικονομία γενικότερα, την εξωτερική πολιτική και την άμυνα.

Βάζει επίσης στο τραπέζι πολύ πιο επιτακτικά το πώς θα διαμορφωθούν στο μέλλον οι σχέσεις μεταξύ Ευρώπης και

ΗΠΑ: ο ελέφαντας στο δωμάτιο της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Ενα πρώτο ερώτημα είναι πόσο θα αντέξει η ενότητα των ευρωπαϊκών χωρών – και της Δύσης – αν ο πόλεμος συνεχίσει για πολύ. Ο Πούτιν πιστεύει ότι δεν θα άντεξε περισσότερο από λίγες μέρες, αλλά αποδείχτηκε ένα ακόμη από τα στρατηγικά λάθη του. Οι Ευρωπαίοι καθυστερούν να πάρουν αποφάσεις, αλλά η πείρα θα έπρεπε να μας έχει διδάξει ότι η Ευρώπη αντέχει και διαψεύδει επανειλημμένα τις Κασσάνδρες. Πόσες φορές τα τελευταία χρόνια δεν πρόβλεψαν τη διάλυσή της;

Η ενεργειακή κρίση ήρθε πολύ γρήγορα μετά την πανδημία και θα είναι δύσκολο για τους Ευρωπαίους να συμφωνήσουν σε κάτι αντίστοιχο με την εξαιρετικά φιλόδοξη πρωτοβουλία που πήραν το 2020. Φανταστείτε τι θα κάναμε εμείς σήμερα αν δεν υπήρχε το Ταμείο Ανάκαμψης. Αλλά τα θαύματα δεν γίνονται κάθε μέρα και φοβάμαι ότι στο ενεργειακό θα πρέπει να κρατάμε μικρό (ευρωπαϊκό) καλάθι για το άμεσο μέλλον.

Σε έναν κόσμο όπου η στρατηγική αντιπαράθεση μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων οξύνεται, αναβιώνει ο εθνικισμός και η ασφάλεια τείνει να υπερισχύει της οικονομίας, το ευρωπαϊκό μοντέλο χρειάζεται και αυτό ριζική αναπροσαρμογή. Πάνε οι εποχές που οι Ευρωπαίοι μπορούσαν να ασχολούνται κυρίως με το πώς θα βελτιώσουν τη δική τους ευημερία, ως μια ήπια δύναμη που πιστεύει (ή απλώς ελπίζει) ότι κάποτε θα της μοιάσει και ο υπόλοιπος κόσμος, αλλά μέχρι τότε αναβίπει την ευθύνη για τη δική της ασφάλεια στο ΝΑΤΟ και πιο συγκεκριμένα στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η προσαρμογή στη σημερινή πραγματικότητα συνεπάγεται επαναστατικές αλλαγές για την ΕΕ. Μεταξύ άλλων, βιομηχανική πολιτική στις τεχνολογίες αιχμής και μεγάλες επενδύσεις στην πράσινη οικονομία, γεωπολιτικό ρόλο όχι μόνο στα λόγια, καθώς και ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής συνεργασίας που θα περιλαμβάνει την πολεμική βιομηχανία και τα εξοπλιστικά προγράμματα. Η πολιτική ενηλικίωση της Ευρώπης με άλλα λόγια, που θα οδηγεί επίσης σε μια πιο ισόρροπη σχέση μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ εντός της Ατλαντικής Συμμαχίας. Γιατί οι Ευρωπαίοι πρέπει κάποτε να αναλάβουν τις ευθύνες τους σε εποχές μεγάλης αστάθειας και διεθνών ανακατατάξεων, αλλά και γιατί τα συμφέροντα των δύο πλευρών δεν ταυτίζονται πάντα. Βλέπε την οξυνόμενη αντιπαράθεση των Ηνωμένων Πολιτειών με την Κίνα, βλέπε επίσης την άνοδο του αμερικανικού προστατευτισμού σε μια βαθιά πολωμένη κοινωνία.

Η διαδικασία της προσαρμογής θα είναι μακρόχρονη. Αν δούμε κάποια ουσιαστική πρόοδο το 2023 σε αυτούς τους τομείς, θα ξέρουμε ότι η Ευρώπη προχωράει, έστω με συμμαχίες των προθύμων και ικανών. Η Γαλλία του Μακρόν, μαζί με μερικές άλλες χώρες, έχουν καταλάβει καλά τι διακυβεύεται. Αρκεί να το καταλάβουν και οι Γερμανοί και να πράξουν αναλόγως.

SHUTTERSTOCK